

6. Zgodnji fevdalizem

Literatura: S. Vilfan, Uvod v pravno zgodovino, str.57 - 63

S. Vilfan, Pravna zgodovina Slovencev, str. 95 – 118

S. Vilfan, Zgodovinska pravotvornost in Slovenci, str. 190 – 194, 335- 339, 412

To poglavje predstavlja obdobje, v katerem so se pojavile značilnosti fevdalne družbene organizacije in so bili postavljeni temelji fevdalnega prava. V razvitejših delih Evrope se je to dogajalo med 7 in 9. stol, v srednji in severni med 9. in 11. še bolj vzhodno pa z izjemo bizantinske države še pozneje. Vendar tudi v najbolj razvitih delih še dolgo ostanejo pomembne značilnosti rodovne ureditve. Vodilna je frankovska država, ki se širi na sever in vzhod in tja prenaša tudi bistvene poteze svoje ureditve. To zaznamuje razslojitev kmečkega prebivalstva in fevdalna državna ureditev. Uvajanje fevdalne ureditve od blizu kaže primer Istre, kjer so bile novosti sprejete z odporom. Uvajanje fevdalizma je povezano z ustvarjanjem zemljiških gospostev, ki so nosilec velike reorganizacije poljedelstva z uvajanjem družinskih kmetij, hub. Hubni sistem je pomembno posegel v zgradbo župe, ni pa v celoti razgradil vsega, kar se je med Slovani v vzhodnih Alpah po lastni poti razvilo že prej. Če je gospodarsko naprednejši hubni sistem prišel z zahoda, pa je najstarejši zapis prava v slovanskem jeziku bizantinskega izvora. Ta zapis ni namenjen prednikom Slovencev temveč morda le Slovanom, ki so živeli na skrajnem vzhodnem robu slovenske poselitve. Za slovensko pravno zgodovino je pomemben le zaradi uporabe pravnih izrazov in ker kaže na stopnjo razvoja družbe, kakor so jo videli zunanji opazovalci. Na vzhodu se v tem obdobju pojavi nova velesila, arabska država, katere vzpon je povezan z novim monoteističnim verovanjem, islamom. Ta država je nekaj časa vodilna sila tudi na kulturnem področju.

1. Razlike v pojmovanjih začetka fevdalizma: 5. ali 7. stol.?

terminologija: zgodnji fevdalizem, zgodnji srednji vek in visoki srednji vek
obdobje v katerem se uveljavi fevdalna ureditev. Prevlada poljedelstva in avtarkije

2. Pogledi na razloge za gospodarsko nazadovanje Evrope: vdori barbarov
Pirennova teza o pomenu arabskih osvajanj za gospodarsko nazadovanje zahoda,
različni pogledi na kontinuiteto poznoantične družbe

3. Frankovska država in razvoj fevdalizma

vpliv Frankov, meje vpliva frankovskega modela in sodobne meje pravoslavja
družbena razslojitev: servi – sužnji na dvorih, lidi – odvisni na mansih, ingenui – omejeno
svobodni kmetje, nedoslednost v izrazju, kompozicijski sistem kot odraz družbene razslojitve
ozemeljska ureditev, grofija in mejna grofija, marke po Evropi; grof in svobodni ljudje, missi
dominici kot nadzorni organ osrednje oblasti in sodni funkcionarji,
vojaška ureditev – fevd in podržavljenje cerkvenega premoženja
razpad frankovske države in naslednice: Francija? in Nemčija?

4. Teritorialno zemljiško gospostvo – gospostvo, ki vsebuje velike površine neposeljenega in
neobdelanega sveta, kar se izkaže kot pomembno s kolonizacijo, naseljevanjem obdelovalcev
načini podelitve : opis meja in določitev obdelovalnih površin
svet v zasebni lasti in župni svet, svet v kolektivni gospodarski izrabi – frankovsko
pojmovanje: Kar ni v zasebni lasti, pripada državi, župni svet ni v zasebni lasti
reorganizacija vasi po hubnem sistemu, gručaste in obcestne vasi, svet v celkih in parcele

5. Staroslovenski prežitki v zgodnjem fevdalizmu

Staroslovenski? Karantanska in slovenska etnogeneza, Karantanija, karantanska krajina, Koroška

dvori in slovansko plemstvo

kosezi in spremembe v njihovem položaju: družbeni padec zaradi izgube vojaške vloge in drobitve premoženja, do 12. stol. so kosezi zaradi osebne svobode višje od nesvobodnega plemstva

žuani in spremembe v njihovem položaju : družbeni padec, ker pade v odvisnost župa, ki se tudi razkroji na družinske kmetije

6. Uvajanje fevdalizma v Istri

sprememba oblasti v Istri: Istra - bizantinsko ozemlje do konca 8. stol. nato frankovska Rižanska večja kot primer delovanja frankovske države: večja, dux (grof), missi, večje ozemlje zato se ga udeležijo člani višjega sloja osebno, nižjega po predstavnikih

zamenja fevdalnega reda: patrimonializacija javnih dajatev, ozemlje brez individualnega lastnika je ozemlje fiskusa, siljenje na tlako

frankovski namestnik spreminja tudi krajevno upravo

Slovani v Istri - kolonizacija

6. Zakon sodni ljudem – najstarejši zapis prava v slovanskem jeziku

torije o nastanku in zveza z Metodom

zveza s pokristjanjevanjem in fevdalizacijo: svobodne in nesvobodne vasi

glavni cilji urednika: zavarovati lastnino in zatreti spolno promiskuiteto

pomisleki glede sklepanja na pravo Slovanov v Vzhodnih Alpah iz tega zakona

7. Arabska država in islamsko (šeriatsko) pravo

nastanek novega verstva

nastanek in širjenje arabske države: Mohamed začne svojo politično pot kot razsodnik v Medini, boj za oblast na Arabskem polotoku, prehod v svetovno državo

viri islamskega prava :

Koran, sveta knjiga vernikov vsebuje tudi odlomke pravne narave

suna, običajno pravo, ki ga nekateri povezujejo s Hadisom izročilo o prerokovem izvajanju oblasti

idžma, soglasje skupnosti in potem učenih pravnikov, islamske pravne šole

kijas, odločanje po podobnosti, kadar gornji viri ne zasoščajo

vpliv rimskega (bizantinskega) prava in plemensko pravo Arabcev

fevdalna narava arabske države: prevlada poljedelstva kljub živahnejši menjavi kot na

zahodu, večkratna šibkost osrednjih oblasti in kalifat, islamski imperiji: arabski, uzbeški, osmanski, mogulski

8. Posledice

a. dolgodobne : politična in kulturna delitev Evrope, šeriatsko pravo, etnična struktura kot podlaga kasnejših držav, združevanje poznoantičnih tendenc razvoja prava s tendencami

razvoja rodovnoplemenskih skupnosti, gospodarska in pravna preureditev podeželja

b. srednjedobne: kulturni zaton germanske Evrope, vodilna vloga Bizanca in arabskih držav

Ključni pojmi.

Servi, lidi, ingenui – Fevdstvo – Grof – Mejna grofija (krajina) – Missi (dominici)– Veča – Teritorialno zemljiško gospodstvo- Hubni sistem – Zakon sodni Ljudem – Šeriatsko pravo

Vprašanja:

Katera država je nosilec uvajanja fevdalnega reda v zgodnjem srednjem veku?

Katere so bistvene značilnosti frankovske fevdalne ureditve?

Katere so bistvene značilnosti frankovske državne ureditve?

Katera je bistvena sprememba v ureditvi poljedelstva, povezana z uvajanjem fevdalizma?

Ali z vključitvijo v frankovsko državo izginejo vsi sledovi Karantanije?

Kateri so razlogi za družbeni padec kosezov?

Kateri so razlogi za družbeni padec županov in kaj se je z njimi zgodilo?

Ali je najstarejši ohranjeni slovanski zakon originalno delo?

V čem je podobnost med Zakonom sodnim ljudem in leges romanae ?

Kaj je skupno Zakonu sodnem ljudem in lex romana ?

Zakon sodni ljudem in leges romanae - povezave in razlike ?

Do kakšnih zapletov je prišlo ob uvajanju fevdalizma v Istri ?

Kdaj in zakaj je prišlo do rižanske večje ?

S katerimi pritožbami so Istrani na rižanski večji uspeli ?

Karakteriziraj kratko teritorialno zemljiško gospodstvo !

Kakšno so bile posledice vzpona arabske države?